

William M. Pinsof, Douglas C. Breunlin, William P. Russel, Jay L. Lebow, Cheryl Rampage, Anthony L. Chambers (2018): Integrative Systemic Therapy – Metaframeworks for Problem Solving with Individuals, Couples and Families, Washington, American Psychological Association. 408 sidor.

Bakgrund

Ända sedan jag för första gången, runt millenieskiftet, kom i kontakt med William M. Pinsof och hans team via hans bok "Integrative Problem Centered Therapy: a synthesis of family, individual and biological therapies" (1995) och hans föreläsningar i Sverige på våra steg 2-utbildningar, har det integrerade systemiska perspektiv som detta arbetslag representerar, känts som mycket användbart. Det gäller både i mitt deltagande för familjeterapins plats inom svensk vård och för min egen utveckling som psykoterapeut/familjeterapeut.

Inte minst aktualiseras denna systemiska/ familjeterapeutiska arbetsmodell i vår tid i försöken till restaureringsarbete för relevanta familjeterapeutiska insatser inom BUP Sverige. Där har vårt arbetssätt mycket olyckligt marginaliserats under de senaste åren.

Boken som här anmäls är en produkt av fortsatt teoretisk och forskningsbaserad kunskapsutveckling och klinisk utveckling vid The Family Institute, Northwestern University, Chicago. Boken är förvånansvärt lättläst och dispositionen är pedagogiskt väl genomtänkt. Utförliga fallbeskrivningar med kommentarer till strukturen i arbetsmodellen finns i varje avsnitt och gör att läsningen av boken är ett nöje.

Arbetsmodellens utgångspunkter

Arbetsmodellen bejakar en kontinuerlig kunskapsutveckling och en personlig integrering av erfarenheter, som varje psykoterapeut gör i sin resa mot fördjupning och breddning i sin yrkesroll genom åren. Till på köpet gör modellen det utifrån ett övergripande systemiskt perspektiv. Detta har gjort att jag, som började min bildning till psykoterapeut i den strukturella familjeterapeutiska skolan, har känt stort stöd av några ledande systemiska principer som denna modell innehåller. Istället för att med jämna mellanrum "kasta ut barnet med badvattnet" varje gång någon ny familjeterapeutisk trend lanserats har modellen hjälpt mig att kunna komplettera och bredda min repertoar och gå vidare. Ett övergripande systemiskt perspektiv har gett mig möjligheten att fördjupa både förståelsen och användandet av redan tillgängliggjorda terapeutiska ingångar med nya perspektiv. Jag har också kunnat integrera ny kompetens inom den kunskapsram som jag personligen hanterar. Modellen tillåter mig att växa hela livet istället för att ständigt underkänna det gamla och hoppas på att börja om med något bättre nytt. Ett praktiskt exempel på detta, ur min egen professionella erfarenhet, är hur arbetet med reflekterande team i olika former är en fantastisk väg till ökad förmåga till mentalisering.

Perspektiven på vad "systemisk" innebär känns igen från Bateson. Utgångspunkten är att se "problem" i sitt sammanhang och kontextualisera förståelsen för problemet, dess plats och ibland dess funktion i systemet. Det finns ett tydligt salutogent perspektiv. Istället för att fråga vad som inte fungerar för individen frågar man sig vad som är hindret för en konstruktiv samverkan, hur man ska kunna undanröja det och hitta fram till mer konstruktiva dialoger.

Den definition av ett systemiskt perspektiv som här tillämpas är, att perspektivet ska förstås på en vetenskapsteoretisk nivå och inte på en teoretisk nivå. Detta innebär att samlade kliniska erfarenheter inom olika psykoterapeutområden med lätthet kan inrangeras under detta metaperspektiv. Om dessa erfarenheter är användbara, kan de användas utan att det uppstår teoretiska kollisioner om vad man kan eller får göra som rättrogen familjeterapeut.

Det integrativa perspektivet hjälper till att se människan i det komplexa sammanhang som hon kan beskrivas, exempelvis i ett individuellt psykologiskt perspektiv, i ett familjeperspektiv, som biologisk varelse, i ett könsperspektiv, i ett historiskt perspektiv etc. Man kan därför också säga att modellen är multisystemisk.

Vanliga problem är vanligare än ovanliga

Modellen som beskrivs i boken bygger vidare på den bekanta parsimoni-principen. Det innebär att den terapeutiska insatsen ska vara minsta möjlig och i paritet med vad som behövs för lösning av ett givet problem. Man trappar upp insatserna i enlighet med principer i modellen för hypotesställande, planering av arbetssätt, arbetskontext och metod samt specifik insats och därefter utvärdering av hur arbetet framskridit i denna fas. Detta för att se hur långt man kommit i etablerandet av en lösningssekvens i interaktionen mellan de inblandade. Den feedback-baserade modellen ger utövaren redskap i att ompröva sin hypotes, om den visat sig vara för begränsad och för svag för att bryta hinder för förändring.

Fördjupad information tas fram i det terapeutiska systemet för att bilda underlag till en mer fördjupad hypotes. Planering görs för nya insatser i olika ”hörn” av familjen. Insatser sätts in och utvärderas så småningom. Modellen är teambaserad och är speciellt lämplig på en BUP-mottagning, där det finns utbildade terapeuter med olika specialutbildningar. Dessa kan, med ett systemiskt metaperspektiv, tillsammans hjälpas åt under ett paraply av gemensam förståelse. Detta kan kallas ”shared systemic image”.

De stora perspektiven för mänskligt liv

De olika områdena där mänskligt liv presenterar sig kallar man ”Metaframeworks”. Dessa stora perspektiv är organisation, utveckling, kultur, Mind (översätter inte detta begrepp), kön, biologi och spiritualitet. Detta multisystemiska perspektiv på människan och mänskligt sammanhang är tydligt influerat av Bronfenbrenners modell.

Dessa stora områden eller perspektiv på mänskligt liv presenteras i boken i en ordning som följer hur olika kontext för insatserna oftast passar avseende familjeterapeutiska arbeten. Hur problemsekvensen bäst ska bearbetas i terapin avgör valet av perspektiv, form och kontext. Arbetar man med familjens organisation (t.ex. gränser och ledarskap) är det naturligt att i första hand arbeta ”conjoint”. Arbetar man med vuxenkonflikter eller med enskilda trauman eller andra historiska erfarenheter för någon familjemedlem är det rimligare att i perioder arbeta med subsystem eller med en individ i enskilda samtal. När hinder för förändring bearbetats på så sätt, återgår man till det ”här-och-nu-problem” som var den ursprungliga problemställningen. Hela familjesystemet är då samlat.

Modellen bekänner sig vetenskapsteoretiskt till en position av ”kritisk realism”, där vi människor befinner oss i en, i många stycken, objektiv, yttre verklighet men där vi utifrån våra olikheter och olika positioner i en systemisk hierarki medvetandegör olika aspekter av denna verklighet.

Terapeutens roll är att i sitt arbete stimulera konstruktiva, interaktiva förändringsprocesser. Terapeuten är definierad som arbetsledaren i en spännande upptäcktsresa tillsammans med de klienter som gett honom/henne detta förtroende.

Den terapeutiska modellen

Modellen och är i sina grundbultar extremt enkel.

Man betonar vikten av "Common factors" som basal i allt psykoterapeutiskt arbete. Redan i boken, som utgavs 1995, men naturligtvis även här presenteras en modell för alliansbyggande och samverkan mellan terapeut och klienter i det som kallas "det terapeutiska systemet".

Detta beskrivs i korthet som samarbetet mellan terapeut och klienter om överenskomna arbetsmetoder och arbetsmål. Modellen är välbekant för oss och innehåller tre aspekter för klargörande och samråd. Dessa är upprättande av:

1. ett emotionellt varmt och hoppfullt klimat för upprättande av
2. överenskomna mål och
3. arbetsätt att nå dit.

Kunskapen kring vad som krävs av ny information och ny aktivitet i vid mening tas fram tillsammans i enlighet med en tydlig "vetenskaplig arbetsmodell". Mycket av detta känner vi igen i vår egen modell för "sammanhangsmarkering" och i begreppet familjeterapeutiskt tema.

Kärnan i arbetsmodellen följer dessa huvudrubriker

Det presenterade problemet formuleras i samarbete inom det terapeutiska systemet.

Problemsekvensen identifieras (den icke-konstruktiva interaktionen mellan berörda runt problemet). Den hypotetiska lösningssekvensen upprättas i dialog mellan terapeutens förslag och klienterna.

Terapeutiskt arbete genomförs i denna fas av terapin i enlighet med planeringen.

Hinder och begränsningar identifieras.

En ny hypotetisk lösningssekvens upprättas inom ett utvidgat livsområde (historiskt, enskilt eller med andra deltagare t.ex.)

Feedback och Utvärdering av uppnådda resultat etc.

Avslut eller fortsättning med stöd av fördjupade och förfinade hypoteser.

Arbetet drivs vidare av otillräckliga framsteg

Arbetet drivs vidare av att insatserna inte visar sig vara tillräckliga eller tillräckligt uthålliga. Vad är det vi hittills inte tillräckligt förstått av hinder för förändring? Här handlar det oftast om en utvidgning av perspektiven från "här och nu" till familjemedlemmarnas både gemensamma och enskilda (traumatiska) historier. Det kan handla om en vidgning in i det indirekta problemsystemet för att kanske bjuda in andra i sammanhanget viktiga personer för att be dem ge kompletterande bidrag till samtalet. Det kan också handla om medicinska eller psykosociala insatser eller insatser för individuell träning etc.

I boken presenteras modellen för alla tänkbara komplikationer och extrasvängar som det terapeutiska systemet måste vara berett att ta. Detta för att effektivt kunna arbeta med hinder där de finns i familjemedlemmarnas multisystemiska sammanhang.

Läsaren presenteras en respektfull attityd till klienters olikheter avseende hur insatser anpassas både till vad som krävs för en lösning och till klienternas tillgänglighet för olika former av terapeutiskt bemötande. Olika terapeutiska tekniker och metoder presenteras med utgångspunkt från olika familjeterapeutiska skolors speciella kännetecken. Det gäller alltifrån psykoedukativt arbete på beteendenivå, arbete med meningssystem och djup emotionell överföringsproblematik i arbete med någon familjemedlems arbete direkt eller indirekt tillsammans med sin ursprungsfamilj.

Mina slutsatser

Bokens innehåll slår ett slag för ett perspektiv med respekt för de landvinningar som nu gjorts under ett halvt sekel av kunskapsutvecklande arbete inom ett mognande familjeterapifält. Det står i kontrast till de begränsande konkurrerande perspektiv som tenderar att prägla den familjeterapeutiska debatten. Bokens definition av ”systemisk” är bred och inkluderande och används som ett paraplykoncept på nivån över praktik och metod och är i sanning befriande för en grånad familjeterapeut som undertecknad.

Boken rekommenderas varmt framför allt till arbetsplatser där utvecklande teambaserad psykoterapi bedrivs av psykoterapeuter med olika inriktningar och kompetens och där strävan är att nå turboeffekter av insatser genom samverkan under ett systemiskt paraply.

Johan Sundelin